

رتبه‌بندی و ارزیابی ابعاد توسعه اجتماعی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی

طاهره آقامیرزایی محلی^۱، جمیله آقاتبار رودباری^۲، مریم تقوایی یزدی^{۳*}

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف ارزیابی و رتبه‌بندی ابعاد توسعه اجتماعی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و مدیران در دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ انجام شده است. این پژوهش کاربردی و به شیوه توصیفی - پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری شامل کلیه اعضای هیئت علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی به تعداد ۲۰۳ نفر بودند که از بین آنها ۱۳۳ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه استاندارد توسعه اجتماعی بوده است. جهت تحلیل داده‌ها از آزمون‌های ویلکاکسون، رتبه‌بندی فریدمن با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS ۲۱ استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان داد که از دیدگاه اعضای هیئت علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی رتبه‌بندی کارکرد ابعاد توسعه اجتماعی به ترتیب شامل هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی (۴/۶۲)، سرمایه اجتماعی (۴/۳۶)، پاسخگویی اجتماعی (۴/۲۳)، رفاه اجتماعی (۳/۹۷)، امنیت اجتماعی (۳/۸۶)، عدالت اجتماعی (۳/۶۲)، پایداری (۳/۳۵) می‌باشد و نیز در همه‌ی ابعاد توسعه اجتماعی در دانشگاه صنعتی نوشیروانی شکاف وجود دارد. اندازه شکاف‌ها به ترتیب به پاسخگویی اجتماعی (۱/۳۲-)، امنیت اجتماعی (۱/۲۸-)، پایداری (۱/۲۷-)، رفاه اجتماعی (۱/۱۴-)، عدالت اجتماعی (۱/۰۲-)، هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی (۰/۹۹-)، سرمایه اجتماعی (۰/۸۲-) مربوط بوده است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت، دانشگاه‌ها در ایفای نقش توسعه اجتماعی، بایستی عدالت اجتماعی و پایداری را بیشتر مورد توجه قرار دهند و در این راستا بیشتر از راهبرد تقویت هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی و ارتقای سرمایه اجتماعی بهره‌گیرند.

کلیدواژه: توسعه اجتماعی، شکاف، پاسخگویی اجتماعی، پایداری، هویت و وفاق و همبستگی

^۱ دکتری مدیریت آموزش عالی، تحصیلات تکمیلی، دانشگاه علوم و فنون مازندران، بابل، ایران (taghamirzaee@yahoo.com)

^۲ دکتری مدیریت آموزش عالی، معاون اجرایی، معاونت بهداشتی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران (j.aghatabar@yahoo.com)

^۳ *دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران، ایران (نویسنده مسئول)

(m_taghvaeeyazdi@yahoo.com)

دانشگاه به‌عنوان سر سیستم رسمی آموزش، کانون پرورش نخبگان، برگزیدگان و کارگزاران آتیه کشور است. دانش و بینشی که این افراد در دانشگاه پیدا می‌کنند و به‌صورت قابلیت‌ها و توانایی‌های فنی و تخصصی و نگرش‌ها و گرایش‌ها در آنان ظاهر می‌شود، عامل بسیار مؤثری در شکل‌گیری خوی و منش اجتماعی و سوگیری سیاسی آن‌هاست و در حقیقت آینده اجتماع را پی‌ریزی می‌کند (شیخعلی‌زاده، احمدی، ۱۳۸۳: ۱۶۷). ارتباط آموزش عالی با مقوله توسعه یک رابطه دوجانبه است. توسعه آموزش به‌ویژه آموزش عالی و مهارت برای شهروندان یک کشور از شاخص‌های اساسی توسعه انسانی و اجتماعی است که اجرای آن نیازمند گسترش سازمان‌های آموزشی از جمله دانشگاه می‌باشد. جوامع برای قرار گرفتن در مسیر توسعه و حرکت مداوم در آن نیازمند نیروی انسانی ماهر و با آموزش‌های مورد نیاز هستند که همه این نیروها در نهاد آموزش و پرورش یا آموزش عالی تربیت می‌شوند. کارکردهای اجتماعی دانشگاه در روند جامعه‌پذیری افراد، تثبیت نهادهای اجتماعی و سیاسی، استقرار دموکراسی، گسترش دانش، گسترش طبقه متوسط جامعه نقش بنیادین دارد (صالحی و غفرانی، ۱۳۷۴). شکل‌گیری و رشد آموزش عالی و دانشگاه، خود شاخص و نشانه‌ای از توسعه به معنای کلان می‌باشد؛ (قلاوند، ۱۳۹۴). اگر کشوری بخواهد در مسیر توسعه قرار بگیرد، سازمان‌های دانش‌محور از جمله مراکز آموزش عالی و به‌ویژه دانشگاه‌ها نقطه آغاز این مسیر خواهند بود. در کشورهای کمتر توسعه یافته مراکز آموزش عالی وظیفه دارند جامعه را برای پذیرش توسعه آماده نمایند و ملزومات و ساز و کار آن را تدارک ببینند. امروزه مسیر توسعه از درون مراکز آموزش عالی می‌گذرد و هیچ نهاد اجتماعی به‌اندازه مراکز آموزش عالی در این مقوله تأثیرگذار نبوده است. اگر در جامعه، دانشگاه‌های موفق و کارآمد و استادان برجسته و صاحب‌نظر وجود داشته باشد، توسعه و ترقی آن جامعه با سرعت و سهولت بیشتری انجام می‌شود (سریع القلم، ۱۳۹۱: ۸۵). امروزه سرمایه اجتماعی، نقش بسیار مهم‌تر از سرمایه فیزیکی و انسانی در سازمان‌ها و جوامع ایفا می‌نماید. در این راستا، توجه ویژه و اهتمام مسئولان دانشگاهی به فراهم نمودن زیر ساخت‌های مناسب مرتبط، به خصوص ایجاد زمینه‌های مشارکت دانشجویان در امور فوق برنامه، خدمات مشاوره‌ای و ایجاد فرصت برای تعامل اجتماعی اعم از تعاملات فردی و گروهی زمینه مشارکت دانشجویان و دانشگاه را در توسعه اجتماعی فراهم می‌آورد. (آقامیرزایی و همکاران، ۱۳۹۷). سیاست اجتماعی تا حدی، یک فلسفه، ایدئولوژی، برنامه تأثیرگذاری بر جمعیت‌شناسی، اشتغال جمعیت، استاندارد، سبک زندگی و کیفیت زندگی جمعیت، سطح درآمد و ساختار مصرف آن از ثروت مادی و فرهنگی، حقوق بازنشستگی و سایر موارد مرتبط است که اشکال تأمین اجتماعی، خدمات اجتماعی جمعیت و همچنین فراهم کردن کمک‌های دولتی هدفمند به بیشتر مناطق بی‌پناه، آسیب‌پذیر و فقیر جامعه را در بر می‌گیرد و شامل اقدامات هدفمند جهت ایجاد شرایطی برای حفظ و ارتقای سطح بهزیستی خانواده‌ها و جوامع است اگر سازمان‌ها (به ویژه دانشگاه‌ها) چشم‌انداز خوبی برای توسعه خود داشته باشند،

قادر به ایجاد حقوق پایدار، حفظ شغل، (توسعه‌ی اجتماعی) برای حل بسیاری از مسائل دیگر خواهند بود (ترزویو^۴، ۲۰۱۹). با توجه به نقش مهم آموزش عالی در توسعه رشته‌های مرتبط با توسعه اجتماعی، ارتقای تحقیقات دانشگاهی بایستی زمینه‌ساز ایجاد دانش و تغییر خدمات اجتماعی در راستای توسعه اجتماعی باشد (لیونز^۵، ۲۰۱۹). تلاش‌ها برای تأکید بر نقش آموزش عالی در توسعه در سال‌های اخیر رو به رشد بوده است، بررسی تأثیر روابط قدرت پایدار و سیاست‌ناهموار دانش در رابطه بین آموزش عالی و توسعه موضوعی است که می‌بایست مورد توجه قرار گیرد. در عین حال امکانات و محدودیت‌های موجود که برنامه‌های توسعه را به چالش می‌کشند را بایستی در نظر گرفت (استاین^۶ و همکاران، ۲۰۱۹). بر اساس رتبه‌بندی موسسه لگاتیوم^۷ در سال ۲۰۱۸ کشور ایران در سنجش توسعه‌ی اجتماعی از میان ۱۴۹ کشور حائز رتبه ۱۰۸ گردید. تجربه چهار دهه برنامه‌ریزی در کشور و نتایج نه‌چندان چشمگیر در حوزه‌ی توسعه‌ی اجتماعی ضرورت تجدید نظر در راهبردها، اهداف و روش‌های دستیابی به آن را دو چندان کرده است. نبود شاخص‌ها و ابزارهای لازم برای شناخت توسعه‌ی اجتماعی در طول زمان‌های مختلف و همچنین ارزیابی برنامه‌ها و عملکردهای سازمان‌های دانش‌محور از مسائل و چالش‌های پیش روی حوزه توسعه‌ی اجتماعی در سطح کشور و منطقه است؛ چرا که شاخص و ابزار معتبر، امکان قضاوت و سنجش عملکرد نظام برنامه‌ریزی را میسر می‌سازد. آموزش عالی در معنای سنتی آن از نظریه توسعه‌ی اجتماعی فاصله داشت و تحولات مفهومی آموزش عالی بود که آن را به نظریه توسعه‌ی اجتماعی نزدیک ساخت. این تحولات عبارتند از: چرخش از امتیاز به حق (آموزش عالی نیز حق عمومی است و نه یک امتیاز مخصوص برگزیدگان)، چرخش عدالت توزیعی (توزیع مجدد فرصت‌ها و تخصیص مجدد منابع به نفع قشرها و گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه در جهت برخورداری آن-ها از فرصت‌های برابر آموزش عالی)، چرخش از کالای خصوصی به عمومی (آموزش عالی مثل امنیت باید به صورت عمومی همگان آن را مورد بهره‌برداری قرار دهند)، چرخش از نخبه‌گرایی به فراگیری (توده‌ای شدن، مردمی شدن و دمکراتیزاسیون دانشگاه)، چرخش از هزینه به سرمایه (آموزش عالی در تابع تولید و GNP سهم دارد)، چرخش مخاطب‌ها (گشودن درهای دانشگاه به روی بزرگسالان و یادگیری مادام‌العمر)، چرخش صورت‌ها (آموزش عالی به جای داشتن یک مفهوم همه یا هیچ، از یک تنوع و قابلیت انعطاف مفهومی برخوردار شد) (فراستخواه، ۱۳۸۸). توجه جدی به ارتباط بین آموزش عالی و به ویژه تحقیقات و کنش‌های دانشگاهی و مفهوم توسعه اجتماعی از سوی دانشگاه‌های کشور و برنامه‌ریزان دانشگاهی امری ضروری است. هرچند به نظر می‌رسد برخی از دانشگاه‌ها همچنان بین خود و جامعه دیواری کشیده و رسالت اصلی خود را ارتقای آموزش و پژوهش صرف می‌دانند و ایفای نقش و مسئولیت اجتماعی خود را به خوبی نپذیرفته‌اند. رسالت و اهداف انتظارات از ایفای نقش دانشگاه‌ها در ایجاد و ارتقای توسعه

^۴ . Terziev

^۵ . Lyons

^۶ . Stein

^۷ . Legatum

اجتماعی بایستی در برنامه‌های استراتژیک و راهبردی دانشگاه‌ها لحاظ و مورد توجه جدی قرار گیرد. بنابراین موارد مطرح شده و به ویژه تحولات مفهومی به وقوع پیوسته در آموزش عالی در راستای ایفای نقش در توسعه اجتماعی، اهمیت نقش آفرینی آموزش عالی و دانشگاه‌ها در توسعه اجتماعی بیش از پیش نمایان می‌شود؛ امروزه، تحقق توسعه اجتماعی در نتیجه کارکردهای آموزش عالی می‌تواند از شاخص‌های تاثیرگذار در ارزیابی عملکرد دانشگاه‌ها باشد، بر این اساس، ضروری به نظر می‌رسد که ابعاد توسعه اجتماعی در آموزش عالی مورد ارزیابی و تحلیل قرار گیرد. این پژوهش با هدف ارزیابی و رتبه‌بندی ابعاد توسعه اجتماعی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و مدیران در دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل مورد مطالعه قرار گرفته است تا از این طریق به شناسایی راهکارهای تحقق بهینه توسعه اجتماعی نایل آید.

پیشینه:

واگلسانگ (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان داد که رابطه میان رفاه و توسعه اجتماعی را منوط به فرایند هدایت‌گری و برنامه‌های کلان دولت می‌داند. از نظر وی، شاخص‌های پرورش و سرمایه‌گذاری انسانی از مهم‌ترین عوامل در افزایش کیفیت توسعه اجتماعی به‌ویژه در جهان سوم است. نتایج پژوهش ترکاها رمن (۲۰۱۲) نشان داد که برای درک رابطه بین آموزش و جامعه به روش سالم و برای توضیح ساختار بسیار پویای آموزش، یک روال که در هر سطح جامعه به‌عنوان یک نهاد اجتماعی تأثیر بگذارد به اقتداری سیاسی نیازمند است تا برای ایجاد جامعه کامیاب که آموزش و دانش در آن ارزشمند هستند، اعمال شود. میرفردی و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که موانع اقتصادی؛ سیاسی؛ فرهنگی و اجتماعی به ترتیب به‌عنوان مهمترین موانع توسعه اجتماعی در ایران می‌باشد. فلاحی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی نشان دادند که شاخص‌های امنیت اجتماعی، وفاق و همبستگی اجتماعی، کیفیت زندگی و اخلاق توسعه اجتماعی بیش از ۷۰ درصد از واریانس متغیر توسعه اجتماعی را تبیین می‌کند. بر اساس این پژوهش سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران نزدیک به متوسط بوده است. جغتایی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی نشان دادند که در برنامه‌های توسعه پنج‌گانه توجه مشترکی به مؤلفه‌های آموزش، حمایت و تأمین اجتماعی، حفاظت از محیط زیست، بهره‌برداری بهینه از منابع و علم گسترده و فناوری و تعدیل شکاف مناطق محروم و برخوردار شده است. برای مؤلفه‌های عدالت جنسیتی، همبستگی و انسجام ملی، هم‌گرایی قومی- نژادی، کاهش واگرایی مذهبی، جوانان، سالمندان، سلامت و ثبات خانواده، امنیت اجتماعی یا سیاست‌گذاری صورت نگرفته یا سیاست‌ها مبهم و کلی بوده‌اند. نتایج پژوهش متقی (۱۳۹۵) نشان داد که دولت و نهادهای رسمی حاکمیتی نقش عمده و انحصاری در سیاست‌گذاری و اجرای برنامه‌های توسعه دارند. در میان برنامه‌های توسعه، در برنامه اول و سوم بیش از دیگر برنامه‌ها بر شاخص‌های غیرارگانیک تأکید شده است. قلاوند و همکاران (۱۳۹۴)

در پژوهشی نشان دادند که اعضای هیئت‌علمی در ابعاد مختلف توسعه‌ی اجتماعی از دید کمی و کیفی نقش دارند و برای برنامه‌ریزی توسعه اجتماعی کشور نباید از نقش مهم این بخش از جامعه غافل بود. فاضلی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی نشان دادند، وضعیت کنونی توسعه‌ی اجتماعی در ایران، در مقایسه با سایر کشورهای جهان و کشورهای ۱۶گانه‌ی منطقه از وضعیت چندان مناسبی برخوردار نیست و نیازمند تأملی جدی پیرامون چرایی این امر و چگونگی بهبود و تغییر آن است.

چارچوب مفهومی و نظری پژوهش

از توسعه‌ی اجتماعی تعاریف و تعبیر متفاوتی در منابع موجود به‌کاررفته است که معرف رویکردهای متفاوت می‌باشد. رویکرد اول شامل دو نوع رهیافت عام و خاص است. در رهیافت عام، مفهوم توسعه‌ی اجتماعی دارای ابعاد مختلف است که سنجش آن نیاز به سنجش تمامی ابعاد زیر مجموعه‌های آن دارد. در رهیافت خاص، توسعه‌ی اجتماعی بیشتر بر یک یا چند بعد مختصر تأکید کرده و اهمیت آن ابعاد را در فرایند توسعه‌ی اجتماعی برجسته ساخته است (فاضلی و همکاران، ۱۳۹۲). در رویکرد دوم، نگاهی ایدئولوژیک به توسعه‌ی اجتماعی وجود دارد که بر دیدگاه‌های رفاه‌گرا و مارکسیستی استوار است. نظریه‌پردازان رفاه‌گرا، به اصل کلی توسعه اجتماعی در حرکت به سوی کیفیت زندگی بهتر معتقدند. از دیدگاه، وارنر^۸ (۱۹۵۸) توسعه‌ی اجتماعی شامل امکانات زندگی برای مردم جامعه است. ماکس وبر ارتباط میان توسعه‌ی اجتماعی با شانس زندگی را تبیین نموده و از نظر او شانس زندگی عبارت است از امکان دستیابی به شرایط زندگی مناسب‌تر و تجربیات زندگی شخصی بهتر (شمعدانی حق، ۱۳۸۰). دیدگاه‌های مارکسیستی تأکید بر ارزش‌های مبتنی بر مساوات اجتماعی در بحث توسعه‌ی اجتماعی نموده‌اند. دونگ کیم^۹، توسعه‌ی اجتماعی را درجه‌ای از ساختار اجتماعی می‌داند که به اکثریت مردم محروم جامعه، علاوه بر اجازه تقاضا برای برخورداری از منابع ملی، در جهت رسیدن به آن هدف نیز آن‌ها را یاری می‌نماید (نظری، ۳۲: ۱۳۷۷). مرکز توسعه‌ی منطقه‌ای سازمان ملل متحد^{۱۰}، توسعه‌ی اجتماعی را تدارک خدمات اجتماعی موردنیاز شهروندان می‌داند و بر بهبود کیفیت زندگی مردمان از راه تأمین آموزش، کار، بهداشت، مسکن، رفاه اجتماعی اصلاحات ارضی، توسعه‌ی محلی، ایمنی در برابر آسیب‌های طبیعی، توجه به بخش‌های گوناگون جامعه از جمله زنان و کودکان تأکید می‌کند (مرکز توسعه‌ی منطقه‌ای سازمان ملل متحد، ۱۹۸۸). سازمان ملل متحد، توسعه‌ی اجتماعی را افزایش ظرفیت نظام اجتماعی، ساختار اجتماعی، نهادها، خدمات و سیاست بهره‌گیری از منابع برای سطوح زندگی

^۸. Warner

^۹. Dongkim

^{۱۰}. United Nations Centre for Regional Development (UNCRD)

مطلوب‌تر تعریف نموده است (گریفن و مک‌کنلی^{۱۱}، ۱۳۷۷: ۳۷۹). مک‌فارلند^{۱۲} توسعه‌ی اجتماعی را پیچیدگی فزاینده‌ی سازمان اجتماعی به‌گونه‌ای که این سازمان قادر می‌شود انرژی‌ها و خلاقیت انسانی را برای تحقق اهداف و خواسته‌های جامعه ایجاد، سازمان‌دهی و متجلی سازد (مک‌فارلند و همکاران^{۱۳}، ۱۹۹۹). استیویس^{۱۴} از توسعه‌ی اجتماعی به‌عنوان فرایند تحقق نیازهای اساسی مردم دستیابی به توزیع عادلانه ثروت به‌دست‌آمده در نتیجه رشد اقتصادی ایجاد سرمایه انسانی و اجتماعی، گسترش دامنه فرصت‌های افراد جوامع، ترویج عدالت اجتماعی و فرصت‌های برابر و از بین بردن فقر یاد می‌کند. (موسایی، ۱۳۸۸). توسعه‌ی اجتماعی دربرگیرنده بعدی از توسعه است که برکنش‌ها و واکنش‌های انسانی، نهادها و روابط اجتماعی تأکید می‌ورزد و بر آن‌ها تمرکز می‌کند (پیران، ۱۳۸۴). رویکرد بانک جهانی برای توسعه‌ی اجتماعی شامل موارد زیر است: ۱- بهبود مؤثر، پاسخگو و شفاف نهادها و حکمرانی خوب، ۲- ایجاد اماکن دستیابی یکسان افراد و گروه‌های اجتماعی به فرصت‌های اقتصادی از راه از بین بردن موانع رسمی و غیررسمی اجتماعی و فرهنگی، ۳- بهبود جوامعی که حقوق انسانی و مدنی را می‌شناسد و حفظ می‌کند و از ارزش و جایگاه یکایک گروه‌های اجتماعی و افراد حمایت می‌کند. در نشست جهانی برای توسعه‌ی اجتماعی کشورها در بیانیه نهایی در سه محور توافق حاصل شد: ۱) مردم ابزار توسعه هستند چگونگی زندگی مردم معیار اثربخش بودن توسعه است و مشارکت و مسئول بودن در پیشگامی برای توسعه عامل مهمی در کامیابی آن‌هاست، ۲) ارتباطات، فرهنگ‌ها و نهادها سرمایه‌ی اجتماعی جامعه هستند. به سرمایه‌های فیزیکی، انسانی و مدیریت سرمایه طبیعی بسیار توجه شده است، اما باید سرمایه‌ی اجتماعی بیشتری برای توسعه، شناسایی و تقویت شود، ۳) مردم، نهادها و جامعه، انگیزه توسعه هستند. برای اطمینان از این‌که اهداف و سیاست‌ها ممکن و مؤثرند، باید زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی و نهادی بهتر درک شود (بانک جهانی، ۱۹۷۷). به نقل از کلانتری، ۱۳۹۳: ۵). مفهوم توسعه‌ی اجتماعی از طریق نهادینه کردن اخلاق توسعه به‌ویژه اخلاق توسعه‌ی اجتماعی برای حصول به همبستگی، وفاق اجتماعی و عدالت اجتماعی در جهت بالا بردن سطح کیفیت زندگی و افزایش ضریب امنیت اجتماعی تعریف و تعبیر می‌شود (آزاد ارمکی و همکاران، ۱۳۹۱). بر اساس آخرین تعاریف سازمان ملل، توسعه‌ی اجتماعی فرایندی از تغییرات است که منجر به بهبود در به زیستن و روابط اجتماعی می‌شود که منصفانه‌تر و سازگارتر با اصول حکومت دموکراتیک و عادلانه است. (موسسه مطالعات توسعه‌ی اجتماعی سازمان ملل^{۱۵}، ۲۰۱۶). بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران تا سال ۱۴۰۴ هجری شمسی باید کشوری توسعه‌یافته با جایگاه اول

^{۱۱}. Griffin and McKenley

^{۱۲}. Macfarland

^{۱۳}. Macfarland, et, al

^{۱۴}. Steveys

^{۱۵}. United Nations Research Institute for Social Development

اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه باشد همچنین برخوردار از سلامت، رفاه، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد به‌دوراز فقر، فساد و تبعیض و بهره‌مند از محیط‌زیست مطلوب (سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۴). در زمینه توسعه اجتماعی، پنج دیدگاه نظری اصلی را می‌توان در ادبیات ملاحظه نمود که عبارتند از: ۱- رویکرد نیازهای اولیه متأثر از پذیرش حق برخورداری از نیازهای اولیه انسان‌ها (آموزش، بهداشت، خوراک، پوشاک، مسکن) به‌عنوان حقی بشری است (اصغرپور ماسوله و همکاران، ۱۳۹۳). هدف اصلی توسعه اجتماعی برآورده کردن کل نیازهای اساسی بشریت است که از جامعه‌ای به جامعه دیگر با توجه به نیازها، گرایش‌ها و محدودیت‌ها فرق می‌کند و هدف کلیدی، بهبود کیفیت زندگی محسوب می‌شود (جاکوب، ۱۳۸۷ به نقل از مدنی، ۱۳۹۴). ۲- رویکرد تکاملی که بر اساس آن هدف اصلی توسعه اجتماعی برقراری نظم اجتماعی و نتیجه آن یکپارچگی اجتماعی است و وقوع توسعه اجتماعی به‌شرط نهادینه شدن توسعه‌های انسانی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی است. ۳- رویکرد «کارکردگرایی» که چهار حوزه توسعه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی را به‌عنوان چهارعنصر توسعه ملی مطرح می‌کند. در اینجا هدف توسعه اجتماعی رسیدن به نقطه مطلوب است که توسط بعد هنجاری توسعه اجتماعی مشخص می‌شود. ۴- رویکرد ساختارگرا فرایند ایجاد دگرگونی‌های بنیادی در ساختارها و روابط اجتماعی با انگیزه اهداف ادغام اجتماعی، انسجام اجتماعی و پاسخگو کردن کارگزاران، امکانات و سازمان‌های صاحب قدرت توسعه اجتماعی است. ۵- بر اساس رویکرد تلفیقی یا رویکرد بیانیه کپنهاگ، توسعه اجتماعی و عدالت اجتماعی برای نیل به صلح و امنیت و تداوم آن برای ملت ضروری است و بر این مهم تأکید شده که توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی و حفظ محیط-زیست در رابطه متقابل با یکدیگر بوده و چارچوب توسعه پایدار را تشکیل می‌دهند که هدف آن ارتقای کیفیت زندگی برای همه آحاد بشر است (اصغرپور ماسوله و همکاران، ۱۳۹۳).

در جوامع امروز، نهاد های آموزشی به ویژه آموزش عالی از ارکان توسعه همه جانبه به شمار می رود. با عنایت به رابطه آموزش عالی با مقوله توسعه اجتماعی و تاثیرات آن بر سیر تحول توسعه از طریق کارکردهای اجتماعی دانشگاه از جمله اثر گذاری بر روند جامعه پذیری افراد، تثبیت نهادهای اجتماعی و سیاسی، استقرار دموکراسی و گسترش دانش که بی شک در قرن بیست و یکم با وقوع فرایند جهانی شدن و شکل گیری جوامع اطلاعاتی، آموزش عالی را می توان به عنوان موتور محرکه توسعه در جوامع عنوان نمود و با توجه به اهمیت آموزش عالی و دانشگاه ها در بروز حرکت های مرتبط با توسعه اجتماعی، این پژوهش با هدف رتبه بندی و

ارزیابی ابعاد توسعه اجتماعی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و مدیران در دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل انجام شده است. در این راستا، سوالات زیر مطرح و مورد بررسی قرار می گیرند:

۱- رتبه بندی کارکرد ابعاد توسعه اجتماعی در دانشگاه صنعتی نوشیروانی از دیدگاه مدیران و اعضای هیئت علمی چگونه است؟

۲- وضعیت موجود و مطلوب ابعاد و شاخص های توسعه اجتماعی در دانشگاه صنعتی نوشیروانی از دیدگاه مدیران و اعضای هیئت علمی چگونه است؟

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی- پیمایشی است. جامعه آماری شامل ۱۲۰ نفر از اعضای هیئت علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی به شیوه نمونه گیری تصادفی طبقه ای بوده است. ابزار مورد استفاده در این تحقیق پرسشنامه استاندارد (آقامیرزایی، تقوایی، ۱۳۹۸) استفاده گردید. این ابزار مشتمل بر ۲۵ جفت پرسش متناظر است؛ که بر پایه مقیاس پنج درجه ای لیکرت طراحی شد و با توجه به محتوای آنها در هفت بُعد اصلی تحت عناوین: پاسخگویی اجتماعی (۴ گویه)، سرمایه اجتماعی (۴ گویه)، رفاه اجتماعی (۵ گویه)، امنیت اجتماعی (۴ گویه)، عدالت اجتماعی (۳ گویه)، هویت و وفای و یکپارچگی اجتماعی (۳ گویه)، پایداری (۲ گویه) نام گذاری گردیدند. جهت تحلیل داده ها از آزمون های، ویلکاکسون، و رتبه بندی فریدمن با بهره گیری از نرم افزار spss۲۱ استفاده شده است.

یافته ها

با توجه به یافته های پژوهش، ۲۲ درصد از پاسخگویان را زنان و ۷۸ درصد را مردان تشکیل داده اند. ۲۳ درصد از پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و ۷۷ درصد دارای مدرک دکتری بوده اند. ۱۷ درصد از پاسخگویان غیر هیئت علمی، ۹ درصد مری، ۴۵ درصد استادیار، ۲۲ درصد دانشیار، ۷ درصد استاد بوده اند.

سؤال ۱: رتبه بندی کارکرد ابعاد توسعه اجتماعی در دانشگاه صنعتی نوشیروانی چگونه است؟

جدول شماره ۱: نتایج آزمون فریدمن برای رتبه بندی متغیرهای ابعاد توسعه اجتماعی

ابعاد	میانگین رتبه ای	رتبه	تعداد	کای دو	درجه آزادی	معناداری
پاسخگویی اجتماعی	۴/۲۳	۳				
سرمایه اجتماعی	۴/۳۶	۲				

۰/۰۰۰	۶	۲۶/۹۰	۱۲۰	۴	۳/۹۷	رفاه اجتماعی
				۵	۳/۸۶	امنیت اجتماعی
				۶	۳/۶۲	عدالت اجتماعی
				۱	۴/۶۲	هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی
				۷	۳/۳۵	پایداری

مطابق جدول شماره ۱ بین ابعاد توسعه اجتماعی در دانشگاه صنعتی نوشیروانی تفاوت معناداری وجود دارد و رتبه کارکرد ابعاد توسعه اجتماعی به ترتیب، هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی (۴/۶۲)، سرمایه اجتماعی (۴/۳۶)، پاسخگویی اجتماعی (۴/۲۳)، رفاه اجتماعی (۳/۹۷)، امنیت اجتماعی (۳/۸۶)، عدالت اجتماعی (۳/۶۲)، پایداری (۳/۳۵) است.

سؤال ۲: وضعیت موجود و مطلوب توسعه اجتماعی در دانشگاه صنعتی نوشیروانی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی چگونه است؟

جدول شماره ۲: میانگین نمرات وضع موجود و مطلوب، شکاف ابعاد توسعه اجتماعی (بخش اول)

ابعاد	گویه	وضع موجود	وضع مطلوب	شکاف	نتایج آزمون ویلکاکسون آزمون Z	معناداری
پاسخگویی اجتماعی	دانشگاه تمهیدات لازم را در جهت پاسخ به تبعات زیست محیطی سازمان فراهم می نماید	$2/83 \pm 1/07$	$4/47 \pm 0/68$	-۱/۶۴	-۵/۳۹	۰/۰۰۰
	دانشگاه با تدوین و آموزش منشور اخلاقیات، تمهیدات لازم را در جهت پاسخ به تبعات اخلاقی سازمان و مسائل اخلاقی جامعه بالاخص جامعه محلی فراهم می نماید	$3/16 \pm 0/88$	$4/37 \pm 0/91$	-۱/۲۱	-۵/۰۲	۰/۰۰۰
	کل	$3/08 \pm 0/78$	$4/40 \pm 0/74$	-۱/۳۲	-۵/۵۱	۰/۰۰۰
سرمایه اجتماعی	دانشگاه در کاهش واگرایی مذهبی و دینی نقش دارد	$3/16 \pm 1/07$	$3/89 \pm 1/17$	-۰/۷۳	-۳/۷۶	۰/۰۰۰
	دانشگاه در همبستگی و انسجام ملی نقش دارد	$3/5 \pm 1/07$	$4/39 \pm 0/89$	-۰/۸۹	-۴/۳۵	۰/۰۰۰
	دانشگاه در زمینه های اجتماعی (اعتماد اجتماعی، تعهد اجتماعی، مشارکت فعال مردمی به ویژه در سطح اجتماعات محله ای مانند همسایگان، هم محله ای و ...) پیشگام است	$3/12 \pm 1/08$	$4/04 \pm 0/84$	-۰/۹۲	-۴/۰۵	۰/۰۰۰
	دانشگاه در افزایش همگرایی قومی نژادی نقش دارد	$3/16 \pm 0/90$	$3/87 \pm 1/1$	-۰/۷۱	-۳/۲۲	۰/۰۰۰
	کل	$3/23 \pm 0/77$	$4/05 \pm 0/81$	-۰/۸۲	-۵/۰۱	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	-۵/۵۰	-۱/۷۱	۴/۴۱±۰/۹۱	۲/۷±۰/۹۲	دانشگاه در ایجاد اشتغال و رفع بیکاری نقش ایفا می‌نماید
۰/۰۰۰	-۴/۷۳	-۱/۰۴	۴/۴۳±۰/۷۴	۳/۳۹±۱/۱۶	دانشگاه خدمات رفاهی مانند (تأمین اجتماعی و خدمات درمانی) را به افرادی که به این خدمات نیاز دارند ارائه می‌نماید
۰/۰۰۰	-۴/۴۴	-۰/۹۶	۴/۵۸±۰/۷۶	۳/۶۲±۱	دانشگاه در ایجاد فرهنگ یادگیری و گسترش علم نقش ایفا می‌کند
۰/۰۰۰	-۴/۹۲	-۱/۱۸	۴/۴۵±۰/۷۹	۳/۲۷±۰/۸۹	دانشگاه در ارتقای مسئولیت‌پذیری و بهره‌وری افراد سازمان و جامعه نقش ایفا می‌کند
۰/۰۰۰	-۴/۸۱	-۱/۱۳	۴/۳۵±۰/۸۸	۳/۲۲±۰/۹۷	دانشگاه در ایجاد میل به پیشرفت در افراد سازمان و جامعه نقش ایفا می‌کند
۰/۰۰۰	-۴/۸۸	-۱/۱۴	۴/۴۴±۰/۸۲	۳/۳۰±۰/۷۱	کل

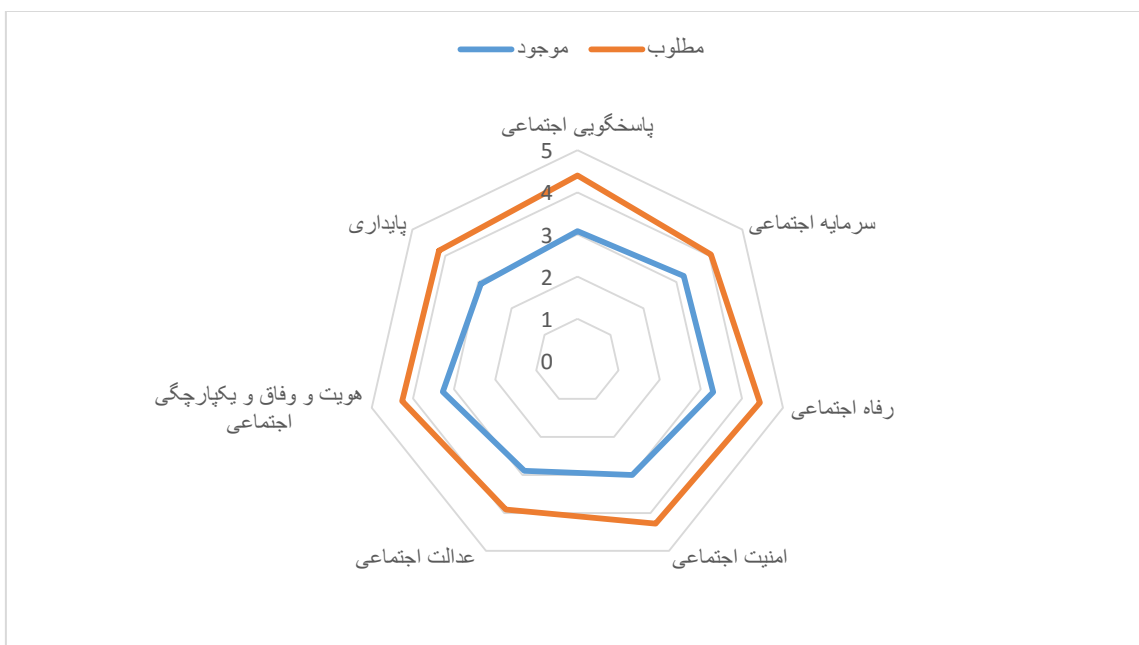
مطابق جدول شماره ۲ از دیدگاه اعضای هیئت علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی شکاف گویه‌ها در بعد پاسخگویی اجتماعی از بیشترین به کمترین به ترتیب مربوط به گویه، دانشگاه تمهیدات لازم را در جهت پاسخ به تبعات زیست‌محیطی سازمان فراهم می‌نماید (۱/۶۴-)، دانشگاه با شفافیت مالی، صرفه‌جویی در اموال عمومی و جبران سریع خسارات وارده، تمهیدات لازم را در جهت پاسخ به تبعات اقتصادی سازمان فراهم می‌نماید (۱/۳۴-)، دانشگاه با تدوین و آموزش منشور اخلاقیات، تمهیدات لازم را در جهت پاسخ به تبعات اخلاقی سازمان و مسائل اخلاقی جامعه بالاخص جامعه محلی فراهم می‌نماید (۱/۲۱-)، دانشگاه با رعایت حقوق اقلیت‌های جنسیتی، مذهبی، آگاه‌سازی شهروندان جهت بهره‌مندی بهتر از خدمات سازمان، توجه به نوع‌دوستی، همکاری و حمایت از تشکلات مردمی محلی، به تبعات اجتماعی سازمان پاسخ می‌دهد (۱/۰۷)، و نیز شکاف گویه‌ها در بعد سرمایه اجتماعی از بیشترین به کمترین به ترتیب مربوط به گویه، دانشگاه در زمینه‌های اجتماعی (اعتماد اجتماعی، تعهد اجتماعی، مشارکت فعال مردمی به‌ویژه در سطح اجتماعات محله‌ای مانند همسایگان، هم‌محله‌ای و ...) پیشگام است (۰/۹۲-)، دانشگاه در همبستگی و انسجام ملی نقش دارد (۰/۸۹-)، دانشگاه در کاهش واگرایی مذهبی و دینی نقش دارد (۰/۷۳-)، دانشگاه در افزایش همگرایی قومی نژادی نقش دارد (۰/۷۱)، همچنین شکاف گویه‌ها در بعد رفاه اجتماعی از بیشترین به کمترین به ترتیب مربوط به گویه، دانشگاه در ایجاد اشتغال و رفع بیکاری نقش ایفا می‌نماید (۱/۷۱-)، دانشگاه در ارتقای مسئولیت‌پذیری و بهره‌وری افراد سازمان و جامعه نقش ایفا می‌کند (۱/۱۸-)، دانشگاه در ایجاد میل به پیشرفت در افراد سازمان و جامعه نقش ایفا می‌کند (۱/۱۳-)، دانشگاه خدمات رفاهی مانند (تأمین اجتماعی و خدمات درمانی) را به افرادی که به این خدمات نیاز دارند ارائه می‌نماید (۱/۰۴-)، دانشگاه در ایجاد فرهنگ یادگیری و گسترش علم نقش ایفا می‌کند (۰/۹۶) بوده است. بر اساس یافته‌های جدول شماره ۲ نتایج آزمون Z تمامی گویه‌های ابعاد پاسخگویی اجتماعی، سرمایه اجتماعی، رفاه اجتماعی در سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است. این بدان معنا است که در تمامی گویه‌های ابعاد فوق، بین وضعیت موجود (ادراک‌شده) و مطلوب (مورد انتظار) تفاوت معناداری وجود

جدول شماره ۳: میانگین نمرات وضع موجود و مطلوب، شکاف ابعاد توسعه اجتماعی (بخش دوم)

ابعاد	گویه	وضع موجود	وضع مطلوب	شکاف	نتایج آزمون ویلکاکسون	معناداری
توسعه اجتماعی	دانشگاه در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی نقش ایفا می‌نماید	۲/۹۱±۰/۹۶	۴/۲۹±۰/۸۹	-۱/۳۷	-۵/۳۹	۰/۰۰۰
	مقررات دانشگاه به‌گونه‌ای تنظیم شده است که به‌موجب آن افراد سازمان و جامعه می‌توانند از حقوق خود دفاع نمایند	۳±۱/۰۵	۴/۲۲±۰/۹۵	-۱/۲۲	-۵/۰۲	۰/۰۰۰
	دانشگاه امکان ابراز عقاید مختلف را به‌راحتی فراهم می‌نماید	۳/۲۲±۱/۱۱	۴/۴۳±۰/۷۹	-۱/۲۱	-۴/۶۶	۰/۰۰۰
	دانشگاه در کاهش ترس و اضطراب افراد سازمان و جامعه نقش ایفا دارد	۲/۸۵±۱/۰۷	۴/۱۸±۱	-۱/۳۳	-۴/۵۹	۰/۰۰۰
	کل	۳±۱/۰۴	۴/۲۸±۰/۹۱	-۱/۲۸	-۵/۵۸	۰/۰۰۰
عدالت اجتماعی	دانشگاه در تعدیل شکاف مناطق محروم و برخوردار (کاهش فاصله غنی و فقیر) نقش ایفا می‌نماید	۲/۷۰±۰/۹۶	۳/۷۲±۱/۰۲	-۱/۰۲	-۴/۰۰	۰/۰۰۰
	دانشگاه در توزیع متناسب منابع و توزیع ثروت در جامعه نقش ایفا می‌نماید	۲/۴۷±۱/۰۱	۳/۷۵±۱/۱	-۱/۲۸	-۴/۶۲	۰/۰۰۰
	دانشگاه در دسترسی یکسان به خدمات و امکانات آموزشی در جامعه اعم از زن یا مرد نقش ایفا می‌نماید	۳/۵±۰/۹۶	۴/۰۸±۱/۱	-۰/۵۸	-۲/۷۷	۰/۰۰۰
	کل	۲/۸۹±۰/۹۸	۳/۹۱±۰/۸۴	-۱/۰۲	-۵/۰۹	۰/۰۰۰
	دانشگاه تأثیر مثبتی بر اهداف و آرزوهای حرفه‌ای افراد و جامعه دارد	۳/۲۵±۰/۹۷	۴/۳۹±۰/۸۴	-۱/۰۴	-۵/۰۷	۰/۰۰۰
توسعه فرهنگی و رفاهی و هویت و وفاداری	دانشگاه بر رشد ارزش‌ها فردی، پیشرفت ذهنی و دیدگاه‌های افراد و جامعه تأثیرگذار است.	۳/۳±۰/۹۹	۴/۲۵±۰/۹۳	-۰/۹۵	-۴/۷۸	۰/۰۰۰
	دانشگاه در افزایش تمایل افراد برای حضور در رویدادهای فرهنگی نقش دارد.	۳/۲۷±۰/۸۹	۴/۲۲±۰/۸۰	-۰/۹۵	-۴/۶۹	۰/۰۰۰
	کل	۳/۲۷±۰/۸۰	۴/۲۶±۰/۷۲	-۰/۹۹	-۵/۴۸	۰/۰۰۰
	دانشگاه مسئولیت آموزش و پیگیری لازم در خصوص حفاظت از محیط‌زیست از جمله آلودگی هوا و دفع بهداشتی زباله را به عهده می‌گیرد.	۲/۷۹±۱/۰۵	۴/۳۱±۰/۸۵	-۱/۵۲	-۵/۱۰	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	-۵/۱۰	-۱/۲۷	۴/۱۰±۰/۸۰	۲/۸۳±۰/۸۰	دانشگاه در بهره‌برداری بهینه از امکانات و پدیدار کردن نقش و مسئولیت خاص هر منطقه بر اساس توانمندی‌ها و قابلیت‌های آن به‌طور هماهنگ با سایر مناطق، نقش ایفا می‌نماید.
۰/۰۰۰	-۵/۵۶	-۱/۲۷	۴/۲۰±۰/۷۴	۲/۹۳±۰/۷۱	کل

مطابق جدول شماره ۳ از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی شکاف گویه‌ها در بعد امنیت اجتماعی از بیشترین به کمترین به ترتیب مربوط به گویه، دانشگاه در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی نقش ایفا می‌نماید (۱/۳۷-)، دانشگاه در کاهش ترس و اضطراب افراد سازمان و جامعه نقش ایفا دارد (۱/۳۳-)، مقررات دانشگاه به‌گونه‌ای تنظیم شده است که به‌موجب آن افراد سازمان و جامعه می‌توانند از حقوق خود دفاع نمایند (۱/۲۲-)، دانشگاه امکان ابراز عقاید مختلف را به‌راحتی فراهم می‌نماید (۱/۲۱-)، همچنین شکاف گویه‌ها در بعد عدالت اجتماعی از بیشترین به کمترین به ترتیب مربوط به گویه، دانشگاه در توزیع متناسب منابع و توزیع ثروت در جامعه نقش ایفا می‌نماید (۱/۲۸-)، دانشگاه در تعدیل شکاف مناطق محروم و برخوردار (کاهش فاصله غنی و فقیر) نقش ایفا می‌نماید (۱/۰۲-)، دانشگاه در دسترسی یکسان به خدمات و امکانات آموزشی در جامعه اعم از زن یا مرد نقش ایفا می‌نماید (۰/۵۸-) و نیز شکاف گویه‌ها در بعد هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی از بیشترین به کمترین به ترتیب مربوط به گویه، دانشگاه تأثیر مثبتی بر اهداف و آرزوهای حرفه‌ای افراد و جامعه دارد (۱/۰۴-)، دانشگاه بر رشد ارزش‌ها فردی، پیشرفت ذهنی و دیدگاه‌های افراد و جامعه تأثیرگذار است (۰/۹۵-)، دانشگاه در افزایش تمایل افراد برای حضور در رویدادهای فرهنگی نقش دارد (۰/۹۵-) بوده است. شکاف گویه‌ها در بعد پایداری از بیشترین به کمترین به ترتیب مربوط به گویه، دانشگاه مسئولیت آموزش و پیگیری لازم در خصوص حفاظت از محیط‌زیست از جمله آلودگی هوا و دفع بهداشتی زباله را به‌عهده می‌گیرد (۱/۵۲-)، دانشگاه در بهره‌برداری بهینه از امکانات و پدیدار کردن نقش و مسئولیت خاص هر منطقه بر اساس توانمندی‌ها و قابلیت‌های آن به‌طور هماهنگ با سایر مناطق، نقش ایفا می‌نماید (۱/۲۷-) بوده است. بر اساس یافته‌های جدول شماره ۳ نتایج آزمون Z تمامی گویه‌های ابعاد امنیت اجتماعی، عدالت اجتماعی، هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی، پایداری در سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است. این بدان معنا است که در تمامی گویه‌های ابعاد امنیت اجتماعی، عدالت اجتماعی، هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی، پایداری، بین وضعیت موجود (ادراک‌شده) و مطلوب (مورد انتظار) تفاوت معناداری وجود دارد.

نمودار ۱- بررسی مقایسه‌ای وضعیت موجود و مطلوب، شکاف ابعاد توسعه اجتماعی از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی

میانگین امتیازهای وضع موجود و وضع مطلوب در هر یک از ابعاد و گویه‌های توسعه اجتماعی بر اساس شکاف، از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی در جداول شماره‌ی ۳،۲ ارائه شده است. نمراتی که اعضای هیئت‌علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی به وضعیت موجود در همه‌ی ابعاد هفت‌گانه و در همه‌ی ۲۵ گویه داده‌اند کمتر از نمرات وضع مطلوب بوده است که موجب منفی شدن نمره شکاف در تمامی ابعاد توسعه اجتماعی گشته است. در مجموع در همه‌ی ابعاد توسعه اجتماعی شکاف وجود داشت و به ترتیب از بیشترین تا کمترین شکاف مربوط بوده است به: پاسخگویی اجتماعی (۱/۳۲-)، امنیت اجتماعی (۱/۲۸-)، پایداری (۱/۲۷-)، رفاه اجتماعی (۱/۱۴-)، عدالت اجتماعی (۱/۰۲-)، هویت و وفای و یکپارچگی اجتماعی (۰/۹۹-)، سرمایه اجتماعی (۰/۸۲-). از میان گویه‌ها، بیشترین شکاف مربوط به گویه دانشگاه در ایجاد اشتغال و رفع بیکاری نقش ایفا می‌نماید (۱/۷۱-) و گویه دانشگاه در دسترسی یکسان به خدمات و امکانات آموزشی در جامعه اعم از زن یا مرد نقش ایفا می‌نماید (۰/۵۸-) دارای کمترین شکاف بوده است. با معنادار بودن آزمون ویلکاکسون، تفاوت بین وضعیت موجود و مطلوب ابعاد و شاخص‌های دانشگاه پژوهی در سطح اطمینان ۹۹٪ مورد تأیید قرار می‌گیرد (نمودار ۱، جداول شماره‌ی ۲،۳).

بحث و نتیجه‌گیری

از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی بین ابعاد توسعه اجتماعی در دانشگاه صنعتی نوشیروانی تفاوت

معناداری وجود دارد و رتبه کارکرد ابعاد توسعه اجتماعی به ترتیب، هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی (۴/۶۲)، سرمایه اجتماعی (۴/۳۶)، پاسخگویی اجتماعی (۴/۲۳)، رفاه اجتماعی (۳/۹۷)، امنیت اجتماعی (۳/۸۶)، عدالت اجتماعی (۳/۶۲)، پایداری (۳/۳۵) است. این یافته‌ها نشان از توجه بیشتر دانشگاه به هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی و سرمایه اجتماعی نسبت به سایر ابعاد از جمله عدالت اجتماعی و پایداری است. با توجه به این که ابعاد و مؤلفه‌های توسعه سیری از سادگی (تقلیل به ابعاد کیفیت زندگی) تا پیچیدگی (سرمایه اجتماعی و امنیت فردی و پایداری) را طی کرده‌اند (جغتایی و همکاران، ۱۳۹۵) و با توجه به روندهای اخیر آموزش عالی، توجه به پایداری در راستای دستیابی به توسعه دانشگاهی از ضرورت‌های انکار ناپذیر است که در این دانشگاه بایستی مورد توجه قرار گیرد. همچنین نظام آموزش عالی نقشی محوری در فرایند توسعه پایداری کشورها دارد و سرمایه گذاری اصولی در این بخش، ایجاد امکانات و تسهیلات برای نسل‌های آینده و اقدام صحیح در جهت توسعه علمی کشور به شمار می‌رود. در مقابل این سرمایه گذاری، از آموزش عالی انتظار می‌رود تا نقشی اثربخش در توسعه پایداری داشته باشد (پورآنتی، ۱۳۹۳). بر این اساس، انجام اقدامات اصلاحی و برنامه‌ریزی اصولی در دانشگاه برای دستیابی به پایداری در کنار سایر ابعاد توسعه اجتماعی مورد تأکید است. احساس عدالت نیز یکی از شاخص‌های اصلی توسعه و رفاه اجتماعی در دنیای امروز می‌باشد (هزار جریبی، ۱۳۹۰) که دانشگاه نوشیروانی بایستی در کنار پایداری، به‌عنوان اولویت‌های مورد توجه خویش قرار دهد. همچنین از دیدگاه اعضای هیئت علمی و مدیران دانشگاه صنعتی نوشیروانی در مجموع در همه‌ی ابعاد توسعه اجتماعی در دانشگاه صنعتی نوشیروانی شکاف وجود داشت و به ترتیب از بیشترین تا کمترین شکاف مربوط بوده است به: پاسخگویی اجتماعی (۱/۳۲-)، امنیت اجتماعی (۱/۲۸-)، پایداری (۱/۲۷-)، رفاه اجتماعی (۱/۱۴-)، عدالت اجتماعی (۱/۰۲-)، هویت و وفاق و یکپارچگی اجتماعی (۰/۹۹-)، سرمایه اجتماعی (۰/۸۲-). از میان گویه‌ها، بیشترین شکاف مربوط به گویه دانشگاه در ایجاد اشتغال و رفع بیکاری نقش ایفا می‌نماید (۱/۷۱-) و گویه دانشگاه در دسترسی یکسان به خدمات و امکانات آموزشی در جامعه اعم از زن یا مرد نقش ایفا می‌نماید (۰/۵۸-) دارای کمترین شکاف بوده است. در بین ابعاد، بعد پاسخگویی بیشترین فاصله را با وضعیت مطلوب داشته است. از آنجایی که پاسخگویی ساز و کاری است که از طریق آن بهبود فعالیت‌ها میسر شده، توجیهی برای تبعات اجرای فعالیت‌ها ارائه می‌گردد و امروزه در سازمان‌های دولتی مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی اجتماعی سازمانی بسیار مورد توجه قرار گرفته است، برای سنجش وضعیت پاسخگویی اجتماعی در سازمان‌های دولتی ایران به طراحی یک نظام ارزیابی نیاز می‌باشد (الوانی و احمدی، ۱۳۹۲) و به نظر می‌رسد، این مهم بایستی در دانشگاه نوشیروانی مورد توجه جدی قرار گیرد؛ به ویژه این که پاسخگویی در دانشگاه‌ها از جایگاه مهمتری برخوردار می‌باشد. تفاوت اصلی مسئولیت‌پذیری دانشگاه با دیگر سازمان‌ها در اهمیت کلیدی مسئولیت اجتماعی در خصوص دانشگاه‌هاست. بدین دلیل که دانشگاه‌ها مراکز ذکاوت، دانش و فعالیت خلاق هستند و در توسعه علمی، فرهنگی،

اجتماعی و اقتصادی جامعه نقش کلیدی دارند. به خصوص این که دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی دانش کسب‌شده، علم، پژوهش، فعالیت‌های نوآورانه و هنرمندانه را حفظ می‌کنند و توسعه می‌دهند (وظیفه دوست، ۱۳۹۵). از آنجایی که دانشگاه در فرایند توسعه، دارای نقش برجسته می‌باشد. به دلیل این که نهاد توسعه نیروی انسانی بوده و تأسیس و راه‌اندازی آن برای تربیت نیروی انسانی در سایر بخش‌ها لازم است و علاوه بر این، آثار تربیتی و فرهنگی خاص خود را به همراه دارد (قلاوند، ۱۳۹۴)، فاصله گرفتن آن از رسالت‌های اجتماعی خویش نگرانی‌هایی را به دنبال دارد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها توسعه‌ی اجتماعی است. نظام آموزش عالی و نیروی انسانی متخصص، نقشی کلیدی در توسعه پایدار هر جامعه‌ای ایفا می‌کند. دانشگاه‌ها بایستی به‌عنوان مکان‌های تحقیق و مطالعه برای توسعه پایدار تلاش نمایند. آموزش عالی بایستی بتواند بهترین راه بهره‌برداری از منابع و امکانات محدود را کسب کند (پروین و همکاران، ۱۳۹۳). یکی از بزرگ‌ترین چالش‌هایی که پیشروی دانشگاه‌ها است، همکاری آن‌ها در پیشبرد توسعه پایدار و کمک به حل پیچیدگی‌ها و معرفی سیستم‌های نوینی است که بر مسائل و مشکلات مربوط به ناهماهنگی‌ها غلبه نماید. محققان صرفاً به دنبال همگامی دانشگاه با توسعه پایدار یا به فکر ایجاد پایداری در فعالیت‌های دانشگاهی نیستند بلکه به فکر یکی کردن و ادغام دانشگاه و مسیر رسیدن به توسعه پایدار در سیستم‌های اجتماعی‌اند و این مسئله چالش اصلی پیشروی آن‌ها است (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۱). با توجه به وجود فاصله بین وضعیت موجود و مطلوب ابعاد توسعه اجتماعی به‌ویژه ابعاد پایداری و پاسخگویی، برنامه‌ریزی و اقدامات هوشمندانه در جهت کاهش شکاف موجود از اولویت‌های دانشگاه می‌باشد. برخلاف دانشگاه‌های کشورهای توسعه یافته، به نظر می‌رسد در کشور ما به علت عدم تحقق مناسب نسل‌های دانشگاهی به ویژه نسل دانشگاهی سوم و چهارم، اکثر دانشگاه‌ها در حال تبدیل شدن به موزه بوده، ساختار و عملکرد سنتی خود را همچنان حفظ می‌نمایند. در این راستا، ابلاغ سیاست‌های کلان در لزوم همسویی دانشگاه‌ها با روندهای آموزش عالی همراه با پایش همزمان سیاست الزامی انکارناپذیر است. با توجه یافته‌های بدست آمده پیشنهادهای زیر مطرح می‌گردد:

- شاخص‌های توسعه در تمامی ابعاد خود با برنامه‌ریزی و حضور افراد متخصص ارتقا یابد.

- بسترسازی فرهنگی از طریق بالا بردن سطح دانش عمومی انجام گیرد.

- راه حل‌های اثربخش و راهبردی در جهت ایفای نقش دانشگاه پایدار و زمینه ساز برای توسعه پایدار شناسایی شود.

- منابع و امتیازات در دانشگاه‌ها بصورت عادلانه توزیع گردد.

- درک از عدالت در میان اعضای هیئت علمی و کارکنان و به تبع آن جامعه افزایش یابد.

- ارزش‌ها ذهنی، ساخت اجتماعی، نهادهای ملی و شیوه حکمرانی باهدف افزایش توانایی‌ها و رفاه ملت، به‌ویژه تسریع رشد اقتصادی و کاهش فقر تغییر یابد.
- فرصت‌های برابر برای افراد جامعه و دانشجویان و دانشگاهیان جهت بهره‌مندی از خدمات مرتبط تأمین گردد.
- به تفاوت استعداد و توانایی‌های افراد توجه شود.
- سیاست‌گذاری‌ها، خط‌مشی‌ها و فعالیت‌ها و تعامل‌هایی در میان دولت و جامعه، به‌منظور توزیع مجدد فرصت‌ها و تخصیص مجدد منابع به نفع افراد و قشرها و گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه در جهت برخورداری آن‌ها از فرصت‌های برابر آموزش عالی انجام پذیرد.
- فعالیت‌های دانشگاهی به جهت دستیابی به توسعه اجتماعی آسیب‌شناسی شود.
- ارتباط دانشگاه با جامعه تقویت شود.
- دانشگاه با توسعه پایدار همگام باشد.
- در فعالیت‌های دانشگاهی و یکی کردن و ادغام دانشگاه و مسیر رسیدن به توسعه پایدار در سیستم‌های اجتماعی پایداری ایجاد شود.
- شاخص‌های پایداری، عدالت اجتماعی و ابزارهای ارزیابی به‌عنوان اولویت برای بخش‌های مختلف دانشگاه واکاوی شود.
- رویکرد دانشگاه‌ها از انجام فعالیت‌های سنتی و جاری به سوی فعالیت‌های توسعه‌ای تغییر یابد.
- تشکیل کمیته‌هایی برای رصد شاخص‌های دانشگاهی در ارتباط با متغیرهای توسعه اجتماعی.
- تشویق مدیران و کارکنان جهت برقراری ارتباط با ذینفعان و جامعه جهت ارتقای نقش و مسئولیت‌های دانشگاهی.
- تدوین شاخص‌های اثر گذار بر ارتباط دانشگاه و جامعه.

منابع:

- آزادارمکی، تقی، مبارکی، مهدی، شهبازی، زهره. (۱۳۹۱). بررسی و شناسایی شاخص‌های کاربردی توسعه اجتماعی. مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، ۱(۱)، ۳۰-۷.
- اصغریور ماسوله، ا. ر.، روشنفکر، پ. و کلانتری، ع. ح. (۱۳۹۳). توسعه اجتماعی در شهر تهران. تهران: انتشارات مرکز مطالعات و

برنامه ریزی شهر تهران.

آقامیرزایی محلی، طاهره، آقاتبار رودباری، جمیله، رحیم پور کامی، باقر، صالحی عمران، ابراهیم، (۱۳۹۷). بررسی عوامل موثر بر سرمایه اجتماعی دانشجویان: گامی به سوی توسعه اجتماعی. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۱۱(۳)، ۶۴-۷۲.

آقامیرزایی محلی، طاهره، تقوایی یزدی، مریم، یوسفی سعیدآبادی، رضا، (۱۳۹۸). طراحی و اعتباریابی ابزار سنجش توسعه اجتماعی در سازمان های دانش محور (مطالعه موردی دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل). پژوهش/اجتماعی، ۱۱(۴۲)، ۱۴۰-۱۱۹.

پروین، احسان، غیائی ندوشن، سعید، محمدی، شراره. (۱۳۹۳). ارائه مدل مفهومی رابطه بین کیفیت برون داد آموزش عالی و توسعه پایدار بر اساس رویکرد سیستمی. پژوهش های رهبری و مدیریت آموزشی، ۱(۱)، ۹۷-۱۱۷.

پیران، پ. (۱۳۸۴). جهانی سازی و توسعه اجتماعی. در: مجموعه مقالات توسعه اجتماعی، تهران: انتشارات سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور.

پورآتش، م. (۱۳۹۳). تلفیق پایداری در آموزش عالی: مبانی و چالش ها. مجموعه مقالات دومین همایش آموزش عالی و توسعه پایدار. تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.

جغتایی، فائزه، موسوی، میرطاهر، زاهدی مازندرانی، محمد جواد. (۱۳۹۵). ابعاد و مولفه های توسعه اجتماعی در برنامه های پنجگانه توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران. رفاه اجتماعی، ۱۶ (۶۳)، ۵۵-۸۸.

سریع القلم، محمود (۱۳۹۱). عقلانیت و توسعه یافتگی ایران. تهران: نشر فرزاد روز.

سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران، دسترسی از: <http://www.dolat.ir/PDF/۲۰years.pdf>

سهرابی، ابوالفضل، بردبار، حامد، نوری، حسن. (۱۳۹۱). بررسی وضعیت همگامی دانشگاه های دولتی ایران با توسعه پایدار بر اساس الگوی FLA مطالعه موردی: دانشگاه قم و پردیس قم دانشگاه تهران. مدیریت در دانشگاه اسلامی، ۱(۱)، ۱۷۱-۱۹۵.

شمعدانی حق، علی. (۱۳۸۰). ابعاد روش شناختی توسعه اجتماعی (شاخص های کمی و کیفی)، اولین همایش توسعه اجتماعی، برگزارکننده دفتر امور اجتماعی وزارت کشور، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.

شیخعلی زاده، سیاوش، احمدی، عزت الله. (۱۳۸۳). آموزش عالی، دانشگاه و توسعه ملی، مجموعه مقالات آموزش عالی و توسعه پایدار، مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش، انجمن آموزش عالی ایران، جلد اول، تهران.

صالحی، علی اکبر، غفرانی، محمدباقر. (۱۳۷۴). نقش آموزش عالی دولتی در ایران. مجله شریف. دوره ۱۱(۱)، ۱۲-۳.

فاضلی، محمد، فتاحی، سجاد، زنجان رفیعی، سیده نسترن. (۱۳۹۲). توسعه اجتماعی، شاخص ها و جایگاه ایران در جهان. مطالعات توسعه

اجتماعی-فرهنگی، ۲(۱)، ۵۹-۱۸۲.

فراستخواه، مقصود. (۱۳۸۸). دانشگاه و آموزش عالی، منظرهای جهانی و مسئله های ایران، تهران، انتشارات، نشرنی.

فلاحی، علی، کفاشی، مجید، صدیقی، بهرنگ. (۱۳۹۷). بررسی میزان روایی و پایایی ابزار سنجش و کیفیت توسعه اجتماعی در شهر تهران.

پژوهش اجتماعی، ۵۸-۸۹، ۳۹(۱۰).

قلانندی، حسن، شیخ زاده، ابراهیم، سید علوی، سید محمد. (۱۳۹۴). ارزیابی تاثیر عملکرد اعضای هیئت علمی بر ارتقای مولفه های توسعه

اجتماعی. مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال هفتم، شماره سوم، ۵۰-۳۵.

کلانتری، عبدالحسین، روشنفکر، پیمان، مقدم سلیمی، فرشید. (۱۳۹۳). توسعه ی اجتماعی چشم انداز جهانی و وضعیت ایران، مؤسسه ی

انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.

گرفین، کیث، مک کنلی، تری. (۱۳۷۷). توسعه ی انسانی دیدگاه و راهبرد، ترجمه ی غلامرضا خواجه پور، نشر و داد.

متقی، سمیرا. (۱۳۹۵). واکاوی شاخص های توسعه اجتماعی ایران (رویکردی بر برنامه های توسعه). مجله مطالعات اجتماعی ایران، ۳-

۲(۱۰)، ۲۰۵-۱۸۳.

مدنی قهفرخی، س. و روشنفکر، پ. (۱۳۹۴). توسعه اجتماعی: مفهوم شناسی و سنجش. تهران: نشر بازتاب.

موسایی، میثم. (۱۳۸۸). رابطه توسعه اجتماعی و توسعه اقتصادی، راهبرد، شماره ۲۰، ۹۷-۱۱۷.

میرفردی، اصغر، صادق نیا، آسیه، مرادی، رامین. (۱۳۹۸). تحلیل موانع توسعه اجتماعی در ایران از دیدگاه اعضاء هیأت علمی جامعه شناسی

دانشگاه های دولتی. مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، ۷(۴): ۱۶۲-۱۳۱.

نظری، محسن. (۱۳۷۷). مشخصه های تحول بازار نیروی کار ایران در چهار دهه اخیر (۱۳۷۵-۱۳۳۵) (اطلاعات سیاسی-اقتصادی. دوره ۱۲،

شماره ۱۲۹-۱۳۰).

هزارجریبی، جعفر. (۱۳۹۰). بررسی احساس عدالت اجتماعی و عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران). جامعه شناسی کاربردی دانشگاه

اصفهان، ۳(۲۲).

الوانی، سیدمهدی، احمدی، کیومرث. (۱۳۹۲). مفهوم پاسخ گویی اجتماعی سازمانی و ضرورت تبیین مولفه های آن در سازمان های دولتی ایران.

فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت سازمان های دولتی، ۱(شماره ۳ (پیاپی ۳))، ۸-۱۶.

وظیفه دوست، حسین، حبیبی، نوید، جعفری، پریش. (۱۳۹۵). مؤلفه های ارتقای مسئولیت پذیری اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی. فصلنامه

پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۲(۲۲)، ۱۴۵-۱.

Lyons, K. (۲۰۱۹). *Social work in higher education: Demise or development?* Routledge.

Macfarland, C., Jacobs, G., Cleveland, R. (۱۹۹۹). *Social Development theory in:* [www//social Development/theory](http://www/socialdevelopment/theory).

Stein, S., Andreotti, V. D. O., & Susa, R. (۲۰۱۹). 'Beyond ۲۰۱۵', within the modern/colonial global imaginary? *Global development and higher education. Critical Studies in Education*, ۶(۳), ۲۸۱-۳۰۱.

Terziev, V. (۲۰۱۹). Social adaptation as an element of social policy. *IJASOS-International E-Journal of Advances in Social Sciences*, ۹(۱۳).

THE LEGATUM PROSPERITY INDEX ۲۰۱۸. <https://www.prosperity.com>

Türkkahraman M (۲۰۱۲). The role of education in the societal development. [Journal](#) of educational and instructional studies in the world, ۲(۴).

UNCRD (۱۹۸۸). *Regional Development Dialogue*. International journal publishing high quality, Vol. ۷. No. ۱. P: ۳۲- ۳۶.

UNIRSD (۲۰۱۶). *Transformations to Equity and Sustainability: UNIRSD Strategy ۲۰۱۶-۲۰۲۰*. Available on: [http://www.unrisd.org/۸۰۲۵۶B۴۲۰۰۴CCC۷۷/\(http Info Files\)/ AA۱۳۲۵A۰۷۸۸B۰۸EBC۱۲۵۷F](http://www.unrisd.org/۸۰۲۵۶B۴۲۰۰۴CCC۷۷/(http%20Info%20Files)/AA۱۳۲۵A۰۷۸۸B۰۸EBC۱۲۵۷F)

Vogelgesang, J. (۲۰۱۶). *Is the Influence on Government Size on Social Welfare Different among Lesser Developed, Developing and More Developed Nations? An Economic Panel Analysis*", at: www.antolindavies.com/theses/vogelgesang.docx.

Social Development Dimensions Ranking and Evaluating from the Viewpoints of Faculty Members and Managers of Noshirvani University of Technology

Abstract: This study was descriptive-survey, with the aim of social development dimensions evaluating and from the viewpoints of faculty members and managers at Babol Noshirvani University of Technology. ۱۲۰ faculty members and managers were selected by stratified random sampling. The research instrument was social development a standard questionnaire consisting of ۲۵ pairs of corresponding questions were designed on a ۵-point Likert scale. Data were analyzed using Wilcoxon tests, Friedman rankings by spss ۲۱ software. The findings from the viewpoints of faculty members and managers at Babol Noshirvani University of Technology showed that ratings of social development dimensions were respectively consisted identity, consensus and social cohesion (۴,۶۲) , social capital (۴,۳۶) , social accountability (۴,۲۳) , social welfare (۳,۹۷) , Social security (۳,۸۶) , social justice (۳,۶۲) , sustainability (۳,۳۵) , there is a gap in all social development dimensions. The size of the gaps were

respectively related to the social accountability (-\,32) , social security (-\,28) , sustainability (-\,27) , social welfare (-\,14) , social justice (-\,01) , identity and social cohesion (-\,99) , social capital (-\,82) . Accordingly can be concluded that in the role of social development, universities should pay more attention to social justice and sustainability, in order to the role of social development dimensions and in doing so, they should make greater use of the strategy of strengthening identity consensus and social cohesion and promoting of social capital.

Keywords: Social Development, Gap, Social Accountability, Sustainability, Identity and Consensus and Solidarity